

OB SMRTI IVANA SEDEJA (Ljubljana, 13. 2. 1934 - Ljubljana, 20. 1. 1997)

Zvezdana Delak Koželj

DR. IVAN SEDEJ - KONSERVATOR

Ob listanju obsežne bere objavljenih člankov in razprav, ob pregledu publikacij in ob pogovoru z nekdanji dolgoletni sodelavci dr. Ivana Sedeja, se nam kažejo tri poglobitvene ravni njegovega dela, ki so se izoblikovale že kar kmalu po nastopu dolgoletne službe v takratem Republiškem zavodu za spomeniško varstvo: priprava temeljnih evidenc ljudskega stavbarstva, metodologije varstva in popularizacija ljudskega stavbarstva.

Po enoletnem službovanju v Loškem muzeju, kjer je še posebno pritegnil strokovno pozornost s postavitvijo muzeja na prostem ob gradu, je ob poznavanju ljudskega stavbarstva na Loškem ozemlju prostorsko kmalu razširil svoj obseg dela z disertacijo *Kmečko stavbarstvo na slovenskem alpskem ozemlju od začetka 16. stol. do konca 18. stol.*

Izdelal je vrsto topografij za posamezna naselja, občine in regije, tako za Republiški zavod kakor za regionalne zavode. Pripravljala je temeljne evidence objektov in območij ljudskega stavbarstva ali gradivo za potrebe prostorskega načrtovanja. Topografiji za občini Šmarje pri Jelšah in Tolmin sta natisnjeni, veliko neobjavljenih pa žal leži v dokumentacijah regionalnih zavodov, iz katerih črpa prve terenske podatke druga generacija etnologov konservatorjev in na njih gradi svoje nadaljnje delo.

Spoznanja iz topografskega dela je nadgradil v številnih teoretičnih člankih in razpravah. Naj omenim le poglobitvene teme: vprašanja vrednotenja ljudskega stavbarstva, predmeta in vloge etnologije v varstveni dejavnosti ter še zlasti v takrat

*Ivan Sedej na terenu na Krasu.
Foto: iz dokumentacije SEM.*

je takorekoč kot edini etnolog predstavljal svojo stroko v varstveni dejavnosti.

S pripravo seznama najpomembnejših objektov in območij ljudskega stavbarstva je v *Beli knjigi* iz l. 1974, s *Prispevkom h konservatorski metodologiji in teoriji* v Vestniku št. 4 iz l. 1977 in z razpravo *Etnološki spomeniki in etnologija* v metodološkem zborniku Knjižnice Glasnika SED št. 4 iz l. 1980, dvignil etnološko konservatorstvo na raven drugih strok z daljšim časovnim stažem v varstveni dejavnosti. Še posebno pomembna je njegova odločujoča težnja po enakopravni in nedeljivi obravnavi objektov ljudskega stavbarstva od drugih varstvenih zvrsti. Kot primer naj navedem njegovo uspešno prizadevanje po rešitvi anonimnega stavbnega tkiva v Kopru pred že skoraj tremi desetletji, ko so hoteli tamkajšnji urbanisti porušiti vso stavbno dediščino razen vrhunskih umetnostnih spomenikov, cerkva in palač.

Teoretično delo je nadgradil z vrsto pobud za obnovo etnoloških spomenikov, s številnimi poljudnimi članki, televizijskimi oddajami in udeležbami na okroglih mizah.

Iz njegovih prispevkov vejejo nadpovprečna razgledanost, humanizem, pronicljivost in kar zdravilni cinični realizem, ki ga premnogokrat niso razumeli. Tudi sodelavci drugih strok so se zgledovali pri njegovi strokovni brezkompromisnosti in sposobnosti improvizacije - še posebno pri reševanju ljudskega stavbarstva ob obeh velikih potresih v sedemdesetih letih. Nenazadnje pa je dr. Ivan Sedej zastavil tudi varstvene usmeritve *Republiškega prostorskega plana*.

Morda nam je manj znano, da je bil pri mnogih strokovnih nalogah, ki so danes že utečene, takrat med prvimi. Tvorno je sodeloval pri mnogih strokovnih odločitvah, tudi pri vsebinskih vprašanjih nastajajočega zakona in organizacije vrstvene službe ob koncu sedemdesetih let. Vedno bolj spoznavamo, da sta njegovo občutljivo umetniško naravo -

*Ivan Sedej pred Mladiko l. 1994.
Foto: iz dokumentacije SEM.*

Prebujajoči se prenovi vaških in mestnih jeder. Pri raziskovanju in vrednotenju objektov ljudskega stavbarstva je dr. Ivan Sedej vpletal vse novosti etnologije in tudi sosednjih družboslovnih ved. S pronicljivimi referati in debatnimi prispevki je sodeloval na vseh pomembnejših posvetovanjih, ko